

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационен труд на тема *„Ефективност на училището в кипърската образователна реалност: проучване на позициите на специалисти и потребители”*

за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

по професионално направление 1.2. Педагогика (Образователен мениджмънт)

на докторант Елена Тукидиду

Научен ръководител: проф. д-р Бончо Господинов, СУ „Св. Климент Охридски”

Автор на рецензията: доц. д-р Росица Симеонова, СУ „Св. Климент Охридски”

1. Данни за докторанта

Елена Тукидиду е родена на 28.11.1976 г. Има бакалавърска степен и професионална квалификация „начален учител” от Университета в Кипър и 2-годишна следдипломна квалификация по образование от Университета в Йоанина, Гърция. Притежава магистърска степен по Образователен мениджмънт от Университета в Бат, Англия. От 1999 г. се реализира професионално като учител в Кипър, а през последните години изпълнява и административни и ръководни функции в училище. Член е на три професионални асоциации, участвала е с доклади и презентации в редица научни форуми в сферата на образованието в Кипър. Преди дисертационния труд, Елена Тукидиду има две научни публикации в специализирани образователни списания в Гърция.

2. Данни за докторантурата

На 10.10.2013г. със заповед на Ректора № РД-20-1298 Елена Тукидиду е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка по докторска програма 1.2. Педагогика (Образователен мениджмънт) с обучение на английски език към Факултета по педагогика, катедра Дидактика. Дисертационният труд е одобрен и насочен за официална защита с решение на Факултетния съвет на Факултета по педагогика от 28.02.2017 г. Допускането до публична защита и съставът на научното жури са определени със заповед на ректора на СУ №РД-38-165 от 08.03.2017 г. Няма отклонения при осъществяване на процедурата по представяне, обсъждане и даване ход за защита на докторската дисертация.

3. Данни за дисертацията и автореферата

Актуалност и значимост на темата

Безспорно разработеният дисертационен труд е посветен на актуален за теорията и практиката на управлението на училището проблем - ефективността на училищната организация и характеристиките на успешните училища. Тъй като проучването е ситуирано и в конкретен контекст, то е особено значимо и приносно за кипърската образователна система, в частност за областта Пафос.

Структура и съдържание на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е в обем 336 страници, от които 264 страници същински текст и 4 приложения. Изследването е структурирано в увод, 7 глави, заключение, респектираща библиография от 414 източника (всички на английски език) и 4 приложения. Трудът съдържа 25 таблици и 14 фигури. Приложена е и декларация за оригиналност. Структурата на труда кореспондира с проучваната тема и обхваща най-значимите ѝ аспекти.

В *увода* успешно е аргументирана значимостта на проблема и неговата актуалност, особено за Кипър, където изследванията по проблема са малко, липсват национални стандарти, индикатори и изпити, обвързани с ефективността на училището и учителите. Изследователските намерения на докторанта са *адекватни на темата, коректно форумирани* и отразени в обекта предмета, целта и изследователските въпроси (с. 5-7).

В *първа глава* е представен обзор на основни аспекти на образователната система на Кипър – силно централизирана структура и управление, роля, задължения и отговорности на училищния директор, системите за подбор на директорите и оценяването на учителите. *Тук докторантът демонстрира много добра информираност и критичен прочит на проблемните зони на кипърската образователна система по анализирания аспекти.*

Основният акцент в теоретичната част на дисертационния труд е представен във *втора глава*, която се фокусира върху основния изследователски въпрос – училищната ефективност. Анализирани са основни нейни аспекти и параметри: дефиниране, изследване, критики към проучването ѝ (акцент върху резултативните променливи, за сметка на процесуалните, политическо-идеологически последици), методи за проучване, модели за оценка, концептуални модели, измерване на ефективността, ключови характеристики на ефективните училища, лидерството като ключов фактор за училищната ефективност. *Докторантката е реализирала задълбочен и критичен теоретичен анализ на ключовата за труда ѝ концепция, успешно са обхванати значими изследователи и класификации по темата.* На тази основа в параграф 2.12 е представен по същество концептуален модел за целите на емпиричното изследване – ключови фактори за училищна ефективност, които се проучват емпирично. Моделът е разработен на базата на обосноваването в научната литература модели по темата (основно модела на Shannon and Bultman, 2007) и специфициран според приложимостта му в контекста на Кипър.) Моделът включва 6 фактора на училищната ефективност и

характеристики към всеки от тях (таблица 3, с.70). Моделът се основава на подхода на включването на всички заинтересовани страни при измерването на училищната ефективност.

В **трета глава** са представени дизайна, методологията и организацията на проведеното емпирично изследване. *Целта* на изследването е „идентифициране на ключовите характеристики, които определят ефективното училище в кипърското начално образование (с. 103), чрез проучване на мнението на основните заинтересовани страни - директори, учители, родители и ученици. Добре обоснован е изборът на *количествени и качествени изследователски методи* - въпросник и интервю с всички групи респонденти и засичане на данните от тях (триангулация), за да се увеличи доверителността на получените данни. *Изводката* може да се приеме за представителна за областта Пафос. *Дизайнът и методологията на изследването са много добре обосновани от докторантката и следват логиката на разработения от нея концептуален модел за 6 ключови фактора за училищна ефективност.*

В **четвърта глава** са представени резултатите, получени от въпросниците като основен изследователски инструмент, като анализът се движи по изследователски въпроси. *Реализиран е богат статистическия анализ на получените емпиричните данни* – честота, проценти, средна стойност и стандартно отклонение; надеждността на разработения авторски въпросник е висока. Представени са и данни от корелационен анализ на характеристиките към всеки 6-те ключови фактора по групи респонденти. За всеки фактор и характеристика е реализиран и сравнителен анализ на мнението на изследваните групи лица. Всички получени данни и статистическата им обработка са богато онагледени с таблици в изложението и в приложение D.

В **пета глава** обобщено са представени данните от проведените интервюта с учители, директори, родители и ученици. Зададените въпроси адекватно кореспондират 3-те изследователски въпроса. **Глава шеста** предлага по-детайлен анализ на резултатите от въпросниците и интервютата – по изследователски въпроси и изследвани характеристики на ефективното училище, подкрепени с позоваване на изявени изследователи на темата. На базата на резултатите, получени за изследователски въпрос №3 са представени примерни дефиниции за ефективно училище, което кореспондира с формуираната в увода изследователска задача. *Анализът на данните от проведеното количествено-качествено емпирично изследване е задълбочен и стойностен като формулирани изводи, очертани проблемни области и препоръки за необходими промени в практиката.*

Критичната саморефлексия на докторанта, най-силно изразена в **глава седма**, заслужава адмирации. В тази част са очертани някои ограничения на проведеното емпирично изследване и са формулирани адекватни на изводите от теоретико-емпиричното проучване препоръки и предложения за следващи изследвания.

В **заключението** са обобщени ключовите характеристики на ефективното начално училище според 4-те заинтересовани страни в област Пафос. Обосновано е дискутирано и значението на контекстуалните фактори при изготвяне на програми за

усъвършенстване и внасяне на подобрения в училищата на базата на изведените водещи фактори и характеристики.

Авторефератът отговаря на изискванията за оформяне, адекватно отразява структурата на дисертационния труд и обхваща най-съществените части от съдържанието му. Очертаните приноси на дисертационния труд коректно отразяват постигнатото от докторанта чрез изследването. *Забележка:* между броя и наименованията на отделните части на дисертационния труд в съдържанието на автореферата и същинския текст се наблюдават известни разминавания, което вероятно е технически пропуск.

4. Научни приноси на дисертационния труд

1. Реализирано е цялостно и задълбочено теоретико-емпирично проучване на характеристиките на ефективното училище, основано на теоретичен анализ на значими автори и изследвания по темата и контекстуализирано при отчитане спецификите на образователната система в Кипър и началните училища в областта Пафос.

2. Разработен е концептуален модел на ключовите фактори за училищната ефективност, който е добре обоснован, допълнен от авторски инструментариум и апробиран чрез проведеното количествено-качествено емпирично изследване.

3. Теоретичният и емпиричен анализ и изразените авторски тези са обосновани и основани на богат набор от актуални, значими и релевантни на проучваната проблематика научни публикации и нормативни документи. Цялото изложение е богато онагледено с обобщаващи таблици и фигури.

4. Разработеният концептуален модел и авторски инструментариум за изследване на училищната ефективност и резултатите от тяхната апробация имат потенциал за верификация чрез следващи изследвания, както и за реализиране на последващи управленски решения, политики и действия за усъвършенстване на кипърската образователна система и практика.

5. Въпроси към докторанта

1. От данните представени в параграф 4.3.1. е видно, че като цяло учениците са оценили по-високи повечето предложени характеристики на ефективното училище, в сравнение с родителите и учителите. Как докторантката би коментирала този факт?

2. Как би коментирала докторантката данните, представени в параграф 4.6. – ключови думи, с които респондентите дефинират ефективното училище. Например, прави впечатление, че 4 от ключовите думи съвпадат напълно или в голяма степен с изследваните фактори на училищната ефективност: ефективно ръководство, сигурна среда, високи очаквания и участие на родителите, а „грижовни учители” е най-често посочваната характеристика, макар че тя не присъства в концептуалния модел на изследването.

5. Публикации по темата на дисертационното изследване

Докторантката представя 3 научни публикации по темата на дисертационното изследване. Те адекватно представят отделните етапи и аспекти от труда ѝ.

6. Заключение

Представеният дисертационен труд е завършено и стойностно теоретико-емпирично изследване на темата за училищната ефективност, с безспорен приносен характер, особено за образователния контекст на Кипър. Авторската позиция на докторантката ясно се откроява, тя успешно отстоява тези, прави аргументирани обобщения и заключения, предлага обосновани препоръки за подобрения.

Отбелязаните достойнства на дисертационния труд ми дават основание убедено да предложа на членовете на научното жури да гласуват **да бъде присъдена на Елена Тукидиду научната и образователна степен „доктор“** по професионално направление 1.2. Педагогика (Образователен мениджмънт).

София

Рецензент:

3.05.2017 г.

(Р. Симеонова)